

ЗАЩО и КАКЪ?

КАМЕННИ ВЖГЛИЩА

— ТАТКО, днес у дома за първи път запалих пещката—извика Колю, когато баща му се върна от работа.

— Да, време е вече да я палимъ. Виж-дашъ, зимата е вече на двора.

— Запалихме я и стана тъй топло. За да не спимъ като снощи на студено, донесохме една кофа вжглища, напълнихме пещката, запалихме ги, и азъ гледахъ какъ горятъ.

— Е, какъ горятъ?

— Силно, не тъй както дървата. И пещката се зачерви! Дървата докарватъ отъ гората, тамъ ги съкатъ и режатъ... Това азъ зная. А отъ где взематъ каменнитъ вжглища, какъво сж тѣ? — Моля ти се, татко, разкажи ми.

— Ето що, Колю, и каменнитъ вжглища сж сжщо дърва, само че тѣхната история е твърде дълга. Преди много, много хиляди години, въ огромни и гъсти гори, по дълбоки блата сж расли грамодни дървета. Много стотици години сж расли тѣзи дървета. Следъ това тѣ сж остарявали, коренитъ имъ почвали да загиватъ. Отъ вѣтрове и бури тѣ сж падали въ блатата, покривали се съ вода. Следъ това постепенно бивали засипвани съ пѣськъ и глина. Тѣхнитъ клончета, както и коренитъ, които оставали надъ водата изгнивали, а стъблата имъ, подъ дебелия слой отъ пѣськъ и глина, лежали подъ тѣхната голѣма тежестъ. Тежестъта притискала плътно дънеритъ и тѣ станали твърди като камъкъ.

Минали сж още много стотици и хиляди години. Блатата пресъхнали. Земята станала твърда. На тия мѣста почнали да се заселватъ люде. Изникнали градове. Людетъ почнали да строятъ къщи, да обработватъ земята — да съятъ житни растения, да правятъ градини. Случайно, нѣкой отъ тия люде е искалъ да си направи дълбока яма и, изведнажъ, се натъквалъ въ земята на тия черни и лѣскави камъни...

Тѣзи камъни не сж нищо друго, освенъ вжглищата, съ които ние палимъ печкитъ и, които сж лежали въ земята хиляди, хиляди години. Това сж ония дървета, които сж расли нѣкога въ огромнитъ гори, въ голѣмитъ и широки блата.

— Чакай, татко... Ти преди малко каза, че клончетата на дърветата сж изгнивали, коренитъ сжщо изгнивали, защо не сж изгнивали и стъблата, а сж станали на вжглища?

— Виждашъ ли, Колю, когато дърветата сж падали на блатното дъно, тѣ се покривали съ пѣськъ и глина и до тѣхъ не про-

никвалъ въздухъ. А безъ въздухъ не може да има гниене. Което е притиснато здраво, то не може да гние и да се разваля. Изгнивали сж само клонитъ и коренитъ, които сж оставали отвънъ.

— Затова и консервитъ въ кутинитъ не се развалятъ?

— Разбира се, Колю. Така е. Рибата, месото, зеленчука и овоцкитъ въ тенекитъ и кутини и тѣ могатъ да се запазятъ за дълги години.

Каменнитъ вжглища не сж се образували въ земята въ едно и сжщо време. На едно мѣсто тѣ се образували по-рано, а на друго по-късно, и затова тѣ се намиратъ на различни дълбочини въ земята.

Вжглищата, които лежатъ дълбоко — сж най-хубави и най-здрави. Тѣ сж твърди като жельзо. Тѣ се мжчно трошатъ и трудно разпалватъ — но еднажъ разпалени даватъ силенъ огънь. Тѣзи вжглища, които се намиратъ по-близо до земята повърхностъ, сж много по-меки, тѣ се разтрошаватъ лесно и лесно се запалватъ. Въ тѣзи меки вжглища, често пжти можемъ да видимъ остатъци отъ дърветата, отъ които сж се образували. Понѣкога се намиратъ цѣли дънери, опечената отъ листа, стъбла и корени. По това людетъ сж познали, че каменнитъ вжглища сж се образували отъ нѣкогашни дървета.

— Татко, кажи ми още едно нѣщо. Какъ се добиватъ тия вжглища, какъ се копаятъ тѣ отъ земята? Особенъ тия, които лежатъ дълбоко?

— За да ги изкопаятъ, прязватъ дълбоки ями — тѣзи ями се наричатъ шахти. Понѣкога тѣ биватъ дълбоки до единъ километъръ. Когато достигнатъ до каменнитъ вжглища, почватъ да копаятъ странични галерии — като следъ всѣка копка, изкопаното мѣсто подпиратъ съ здрави греди. Людетъ, които копаятъ вжглища се казватъ рудокопачи. Тѣ ги копаятъ съ особени кирки, товарятъ ги въ колца или вагонетки и ги превозватъ до главната шахта. А отъ тамъ съ издигателни и спускателни машини ги изнасятъ на земята повърхностъ.

У насъ на много мѣста копаятъ каменни вжглища. Но най голѣмата и разработена мина е тая въ Перникъ. Тя е държавна и съ вжглища отъ нея се каратъ всички български жельзници, много фабрики и др. Съ пернишки вжглища се отопляваме и ние презъ зимата. Пернишката каменовжглена мина е едно отъ най-голѣмитъ богатства на България.